

Gudenaacentralen A.m.b.a
Bjerringbrovej 54
Tange
8850 Bjerringbro

Vandmiljø og Friluftsliv
Ref. DESTH
J. nr. MST-004-01538
Den 7. januar 2018

Afgørelse efter vandløbsloven om Gudenaacentralens pligtudsætning af ørred

Miljøstyrelsen træffer hermed afgørelse efter § 37 a, i vandløbsloven¹.

Miljøstyrelsen har truffet afgørelse om, at Gudenaacentralen A.m.b.a (idet følgende angivet som Gudenaacentralen) årligt har pligt til at udsætte fisk i Gudenåen.

Vilkår for Gudenaacentralen pligtudsætning

Omfanget af Gudenaacentralens udsætninger i Gudenåen skal ske i henhold til planer udarbejdet i medfør af fiskeriloven² :

For nuværende skal den årlige pligtudsætning af ørred bestå af:

Yngel: 47.650 stk.
½ års: 10.200 stk.
1-års 3.650 stk.
Munding: 39.800 stk.

Udsætningsmaterialets kvalitet skal til enhver tid være i overensstemmelse med anbefalingerne fra den statslige fiskepleje, herunder i forhold til anvendelse af vildfisk som moderfisk.

Gudenaacentralen træffer de nødvendige foranstaltninger for at udsætningerne finder sted og afholder alle omkostninger hertil.

Gudenaacentralen er frit stillet med hensyn til leverandør, blot det sikres at der anvendes afkom af vildfisk, dvs. 1. generation (F1) afkom af vildfisk fra Gudenåen, og under hensyntagen til genetiske og økologiske retningslinjer for fiskeudsætninger i Danmark i øvrigt.

Gudenaacentralen skal hvert år inden 1. april forelægge en plan for året pligtudsætninger for Fiskeristyrelsen. Planen skal om nødvendigt dække flere år

¹ Lovbekendtgørelse nr. 1271 af 26. januar 2017 af lov om vandløb

² Lovbekendtgørelse nr. 764 af 19. juni 2017 af lov om fiskeri og fiskeopdræt

for i tilstrækkelig grad at beskrive indfangning af moderfisk/opdræt med henblik på udsætning det følgende år.

Planen skal som minimum indeholde en beskrivelse af:

- Hvor påtænkes udsætningsmaterialet indkøbt fra
- Hvem foretager udsætning af udsætningsmaterialet
- Hvornår og hvor sættes udsætningsmaterialet ud.

Efter endt udsætning skal Gudenaacentralen orientere Fiskeristyrelsen om dette indenfor 10 arbejdsdage.

Ved eventuelle ændringer i ejerskabet af Tangeværket overgår forpligtigelsen til udsætning af fisk til den nye ejer.

Ved en eventuel etablering af forbedret faunapassage i Gudenåen ved Tangeværket kan nærværende afgørelse tages op til revurdering, når forbedringen efterfølgende er dokumenteret.

Miljøstyrelsens afgørelse kan jf. § 84 i bekendtgørelse om lov om vandløb påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Sagens oplysninger

Udenrigsministeriet, Fiskeripolitisk kontor, har den 21. juni 2018 anmodet Miljø- og Fødevareministeriet om, at træffe en afgørelse efter vandløbslovens § 37 a med henblik på at afklare forholdet omkring Gudenaacentralens pligtudsætning af fisk, herunder omfanget af forpligtigelsen.

Miljø- og Fødevareministeriets departement har den 3. september 2018 anmodet Miljøstyrelsen om at træffe afgørelse efter vandløbslovens § 37 a om pligt til at udsætte fisk i Gudenåsystemet i henhold til planer udarbejdet i medfør af fiskeriloven.

Udsætning af ørred

Gudenaacentralens pligt til at udsætte fisk i Gudenåsystemet har historisk været fastsat i lov om udnyttelse af vandkraften i Gudenå³.

Ved lov om ophævelse af lov om udnyttelse af vandkraften i Gudenaå og om ændring af lov om vandløb⁴ blev hjemlen til at bestemme, at ejere af opstemningsanlæg til udnyttelse af vandkraften i Gudenåen til elproduktion har pligt til at udsætte fisk i Gudenåsystemet flyttet over i vandløbsloven:

§ 37 a. Miljø- og fødevareministeren kan bestemme, at ejere af opstemningsanlæg til udnyttelse af vandkraften i Gudenåen til elproduktion har pligt til at udsætte fisk i Gudenåsystemet i henhold til planer udarbejdet i medfør af fiskeriloven.

---

³ Lov nr. 184 af 20. marts 1918 om udnyttelse af vandkraften i Gudenaå.

⁴ Lov nr. 1461 af 17. december 2013 om ophævelse af Lov om Udnyttelse af Vandkraften i Gudenaå og om ændring af lov om vandløb

Den oprindelige mængde af ørred som Gudenaacentralen er pligtig til at udsætte i Gudenåsystemet er beskrevet i brev fra Landbrugsministeriet af 7. december 1920 (brev nr. 18705). I brevet er det angivet, at Gudenaacentralen i hele koncessionstiden forpligter sig til årligt at levere og udsætte enten 500.000 stk. havørredyngel eller 400.000 stk. havørredyngel og 30.000 stk. halvårslige ørreder (efter Fiskeridirektørens valg) i Gudenåen eller dennes tilløb.

Der er i ovennævnte brev ikke nævnt andre arter end ørred.

I koncessionsperioden er udsætningsmængderne flere gange blevet ændret i forbindelse med udarbejdelsen af udsætningsplaner for ørred. I brev fra DTU Aqua til NaturErhvervstyrelsen af 30. januar 2015 (j. nr. 15/01367) er det angivet, at efter indførelsen af den statslige Fiskepleje i 1987 har Fiskeplejens udmeldte priser udgjort grundlaget i forbindelse med eventuel konvertering af ovennævnte udsætningsmængde til andre størrelsesgrupper af ørred, således at udsætningerne til enhver tid er omkostningsneutrale i forhold til den oprindeligt fastsatte udsætningsmængde. Prisen for udsætning vil følge prisudviklingen for det anvendte udsætningsmateriale og eventuelle tillæg, der fastsættes med udgangspunkt i gældende lovgivning og heraf følgende krav til udsætningsmaterialet.

Den nuværende udsætning sker efter seneste Plan for fiskepleje i Gudenå (bestående af tre delplaner) fra 2011^{5,6,7}. Planer for fiskepleje bliver udarbejdet af DTU Aqua.

DTU Aqua har den 6. december 2018 over for Miljøstyrelsen oplyst følgende priser for udsætningsmaterialet (alle priser er ekskl. moms):

Størrelse	Antal (stk.)	Pris 2018 (kr.)	I alt (kr.)	Vildtfisketillæg (kr.)*
Yngel	47.650	0,36	17.154	6.861,60
1/2-års	10.200	0,96	9.792	3.916,80
1-års	3.650	2,23	8.140	3.255,80
Mundingsudsætning smolt	39.800	3,40	135.320	
I alt			170.406	14.034
Samlet pris for udsætning			184.440	

* Vildtfisketillægget betales til leverandøren af moderfiskene til dækning af udgifter til bla. lovpligtigt eftersyn af elfiskeudstyr, afskrivning, brændstof, transport mv.

⁵ Plan nr. 15-2011. Plan for fiskepleje i Gudenå, delområde 3. Hans-Jørn Aggerholm Christensen og Jørgen Skole Mikkelsen. DTU Aqua 2011.

⁶ Plan nr. 14-2011. Plan for fiskepleje i Gudenå, delområde 2. Michael Kaczor Holm og Morten Carøe. DTU Aqua 2011.

⁷ Udsætningsplan nr. 7-2010. Gudenå, (1:3), delområde 1 Udsætningsplan. Jørgen Skole Mikkelsen og Michael Holm. DTU Aqua 2010.

Prisen for den oprindelige udsætning på 500.000 stk. ørredyngel er i 2018 priser kr. 180.000 (0,36 kr. * 500.000 stk.) ekskl. vildfisketillæg.

Tangeværket

Tangeværket er beliggende ca. 4 km opstrøms Bjerringbro og opstemningen for Tangeværket danner den ca. 625 ha store Tange Sø.

Ved Tangeværket er der etableret en fisketrappe af modstrømsprincippet for fiskepassage som fører ca. 150 l/s af Gudenåens vandføring. Middelvandføringen i Gudenåen er på ca. 20.000 l/s. Ud over fisketrappen findes der to ålepas ved Tangeværket for passage af åleyngel.

For nedstrøms passage kan vandringen ske via fisketrappen og gennem en ungfishesluse, som fører ca. 450 l/s, dvs. i alt ca. 600 l/s.

Før passage i nedstrøms retning ved Tangeværket skal nedtrækkende fiskefauna passere den ca. 13 km lange Tange Sø, som udgør stuvningszonen for Tangeværket.

Gudenaacentralen har i en årrække drevet en fisketæller i fisketrappen ved Tangeværket hvor op- og nedtrækket af fisk er blevet registreret.

I seneste afrapportering fra juni 2014 er der i perioden 2012-2013 registreret 7.333 fisk, heraf 382 over 45 cm længde⁸. Sidstnævnte antages i rapporten at være opgangsfisk i form af laks og havørreder. Der findes ikke tal for hvor stor en andel af f.eks. optrækkende havørreder, der vælger ikke at forcere fisketrappen. Da Gudenåen ved Tangeværket har et betydeligt opland, hvor der opstrøms for Tange Sø findes betydelige vandløbsstrækninger med god vandkvalitet i tilløb til Gudenåen, er opgangen af laks og ørred forsvindende lille. Det vurderes, at dette forhold i altovervejende grad skyldes den betydelige påvirkning, som opstemningen for Tangeværket har på passagen af vandrefisk i Gudenåsystemet.

Øvrige undersøgelser har påvist, at der er en stor dødelighed af ørred- og laksesmolt ved passage af stuvningszoner, som f.eks. vandkraftsøer som Tange Sø. Smoltdødeligheden blev i en undersøgelse fra 1996 påvist, at være på 85 % i Tange Sø, og at størsteparten af smolten døde i den øverste ende af søen mellem Kongensbro og Ansbro⁹. En anden undersøgelse viste, at dødeligheden af laksesmolt i Tange Sø er på 90 % (+/- 5 %), og det uanset, hvor de var sat ud i forholdet til udløbet af Tange Sø¹⁰.

Miljøstyrelsens bemærkninger

For at opveje for Tangeværkets negative påvirkninger på Gudenåens fiskebestand blev der i forbindelse med vedtagelsen af lov om udnyttelse af vandkraften i Gudena³ truffet beslutning om, at der skulle ske en pligtudsætning af ørred.

---

⁸ Fiskepassager i Tangetrappen 2012-2013. Gudenaacentralen. 2014.

⁹ Jepsen, N., K. Aarestrup & G. Rasmussen (1997): Smoltdødeligheder i Tange Sø. Undersøgt i foråret 1996. DFU-rapport nr. 32-97. 36 pp.

¹⁰ Dieperink, C. 2007. Kortere vandring øger ikke smoltoverlevelse. Vand & Jord 2, 49 – 52.

Forpligtigelsen blev pålagt Gudenaacentralen som koncessionshaver.

Af bemærkninger til lovforslag nr. L44 fremgår det, at:

”I forbindelse med Folketingets vedtagelse af lov om udnyttelse af vandkraften i Gudenaå i 1918 blev det vurderet, at et opstemningsanlæg i forbindelse med et elektricitetsværk ved Tange som følge af projektets udformning og placering i Gudenaåen ville have betydning for vandløbets vedligeholdelse og fiskebestande i Gudenaå-systemet. Som en konsekvens af denne vurdering indeholder den nugældende lov bestemmelser om, at koncessionen skal meddeles på en række vilkår, der skal indeholde forpligtelser til f. eks. at vedligeholde vandløb og udsætte fiskeyngel efter de til enhver tid gældende regler. Beslutningen om at pålægge Gudenaacentralen en pligtudsætning af ørred i forbindelse med opstart af værket må tolkes som værende en tilkendegivelse af, at der ved etableringen af en opstemning i Gudenaåen for drift af Tangeværket var viden om, at opstemningen ville påvirke ørredbestanden negativt.

Der er i nyere tid publiceret en række undersøgelser, der opstiller Tangeværkets negative påvirkninger på Gudenaåens fiskebestande, herunder laks og ørred^{11,12}.

Bestanden af laks i Gudenaåen blev betragtet som uddød i Gudenaåen i 1930'erne og der er i nyere tid kun fundet sporadiske forekomster af naturligt produceret lakseyngel i Gudenaåens hovedløb og tilløb¹³.

Det eksisterende laksefiskeri i Gudenaåen nedstrøms Tangeværket opretholdes i dag af udsætninger af laks varetaget af Randers, Favrskov og Viborg Kommuner samt en række foreninger/fonde. Derudover ydes der et tilskud fra fisketegnsmidlerne.

Ud over udsætninger af laks er der foretaget de ovennævnte udsætninger af ørred i regi af Gudenaacentralen. Derudover finansieres øvrige udsætninger af ørreder for opfyldelse af planer for fiskepleje i Gudenaåen af fisketegnsmidler.

Miljøstyrelsen vurderer, at der både som følge af den oprindelige Lov om udnyttelse af vandkraften i Gudenaå fra 1918 og undersøgelser af fiskebestanden i Gudenaåen af nyere dato er grundlag for at Gudenaacentralen fortsat skal foretage pligtudsætninger af ørred i Gudenaåen som følge af Tangeværkets negative påvirkning af ørredbestanden.

Tilstedeværelsen af opstemningen for Tangeværket og stuvningszonen i form af Tange Sø er årsag til en ringe opgang af ørred og øvrige arter på gydevandring. Tange Sø forårsager desuden en smoltdødelighed for ørred (og laks) som er uforenelig med en bestand, der kan opfylde målsætningen for ørred.

I bemærkninger til lovforslag L44 fremgår følgende:

---

¹¹ Gudenaåens passage ved Tangeværket. Miljøministeriet og Fødevareministeriet 2002.

¹² Løsningsforslag til Gudenaåens fremtidige forløb ved Tange Sø. Rambøll 2016.

¹³ Laksen tilbage i Gudenaåen. Gudenaacentralen 2004.

Lovforslaget indebærer, at afgørelser om selve pligten til vandløbsvedligeholdelse og udsætning af fisk kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet på samme måde som andre afgørelser efter vandløbsloven. Da disse afgørelser alene går ud på at konstituere gældende forpligtelser, og da forpligtelserne varetager naturmæssige hensyn, foreslås det, at klage ikke har opsættende virkning.

Indholdet og rækkevidden af forpligtelsen til vandløbsvedligeholdelse vil som hidtil være fastsat i vandløbsregulativ, der er vedtaget efter kapitel 5 i vandløbsloven. Det samme gælder forpligtelsen til at udsætte fisk, der skal ske i overensstemmelse med regler fastsat i fiskeriloven og planer udarbejdet i medfør heraf.

Af ovenstående fremgår det, at en afgørelse om pligtudsætning af fisk i Gudenåen har til formål at konstituere gældende forpligtelser og at forpligtelsen til at udsætte fisk skal ske i overensstemmelse med regler fastsat i fiskeriloven og planer udarbejdet i medfør heraf (planer for fiskepleje).

Denne afgørelse tager derfor udgangspunkt i at videreføre den historiske forpligtelse som ejeren af Tangeværket (Gudenaacentralen) har til at udsætte fisk i Gudenåen. Der er derfor ikke foretaget nogen vurdering af Tangeværkets negative påvirkning af andre arter end ørred, som f.eks. laks og ål, og hvorvidt det skulle give anledning til yderligere eller ændrede krav om udsætning. I forhold til størrelsen af udsætningen af ørred tages der udgangspunkt i de gældende planer for fiskepleje for Gudenåsystemet som er udarbejdet af DTU Aqua Aqua og Gudenaacentralens oprindelige pligtudsætning på 500.000 stk. havørredyngel årligt.

Klagevejledning

Hvis du ønsker at klage over denne afgørelse, kan du klage til Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Klagen skal indgives inden 4 uger regnet fra modtagelse af afgørelsen den xx. xxxx 2018.

Du klager via Klageportalen, som du finder via www.nmkn.dk, www.borger.dk eller www.virk.dk.

Du logger på Klageportalen med NEM-ID. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for Miljøstyrelsen via Klageportalen.

Når du klager, skal du betale et gebyr på 900,- kr. for borgere og 1.800,- kr. for virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

I Klageportalen sendes din klage automatisk først til Miljøstyrelsen. Hvis Miljøstyrelsen fastholder afgørelsen, sender Miljøstyrelsen klagen videre til behandling i nævnet via Klageportalen. Du får besked om videresendelsen.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet afviser din klage, hvis du sender den uden om Klageportalen, medmindre du forinden er blevet fritaget for brug af Klageportalen.

Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til Miljøstyrelsen. Miljøstyrelsen videresender herefter din anmodning til nævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt du kan fritages. Se betingelserne for at blive fritaget på www.nmkn.dk.

Med venlig hilsen

Dennis Søndergård Thomsen
+ 45 51 52 04 99
desth@mst.dk

Kopi af afgørelsen er sendt til:

Udenrigsministeriet, Fiskeripolitisk kontor, Asiatisk Plads 2, 1448 København K.
um@um.dk

Miljø- og fødevarerministeriet, departementet, Slotsholmsgade 12, 1216 København K,
mfv@mfv.dk

Danmarks Sportsfiskerforbund, Skyttevej 5, 7182 Bredsten.
post@sportsfiskerforbundet.dk

Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø,
dn@dn.dk

DTU Aqua, Sektion for Ferskvandsfiskeri og -økologi, Vejløvej 39, 8600 Silkeborg.
aqua@aqua.dtu.dk

Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark, c/o Kontorhjelpen v/ Gitte Underbjerg, N. P. Danmarksvej 79 8732 Hovedgård.
gun@ferskvandsfiskeriforeningen.dk